

Тячівський професійний ліцей
Закарпатської області

*Розвиток і формування
пізнавального інтересу учнів
на уроках
теоретичного навчання*

Виконала: викладач
Тячівського професійного ліцею
Григоренко Г.П.

Тячів - 2016

Одне з основних завдань сучасної освіти – розвиток та формування пізнавального інтересу учнів, пошук оптимальних шляхів їх зацікавлення навчанням, підвищення їхньої розумової активності, спонукання до творчості, виховання учня як особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, вироблення вмінь практичного і творчого застосування набутих знань.

Це означає, що викладач має орієнтуватися на використання таких педагогічних технологій, з допомогою яких не просто поповнювалися б знання й уміння з навчального предмета, а й розвивалися такі якості учня, як креативне мислення, самостійність, уміння творчо виконувати завдання.

В процесі придбання учнями знань, умінь і навичок важливе місце займає їх пізнавальна активність та вміння викладача активно керувати нею. З боку викладача навчальний процес може бути керованим пасивно і керованим активно. Пасивно керованим процесом вважається такий його спосіб організації, де основна увага приділяється формам передачі нової інформації, а процес придбання знань учнями залишається стихійним. В цьому випадку на перше місце виступає репродуктивний шлях придбання знань.

Активно керований процес спрямований на забезпечення глибоких і міцних знань в учнів, на посилення зворотного зв'язку. Тут передбачається облік індивідуальних особливостей учнів, моделювання навчального процесу, його прогнозування, чітке планування, активне управління навчанням і розвитком кожного учня.

Існують різні підходи до поняття пізнавальної активності учнів.

З одного боку, активізація пізнавальної діяльності – це свідоме, цілеспрямоване виконання розумової або фізичної роботи, необхідної для оволодіння знаннями, уміннями, навичками. З іншого боку, пізнавальна активність – це ініціативне, дієве відношення учнів до засвоєння знань, а також вияв цікавості, самостійності і вольових зусиль в навчанні.

До основних методів активізації пізнавального інтересу учнів можна віднести наступні:

Метод проблемного навчання складає органічну частину системи проблемного навчання. Основою методу проблемного навчання є створення ситуацій, формування проблем, підведення учнів до проблеми. Проблема ситуація включає емоційну, пошукову і вольову сторону. Її завдання – спрямувати діяльність учнів на максимальне оволодіння матеріалом, що вивчається, забезпечити мотиваційну сторону діяльності, викликати інтерес до неї.

Метод алгоритмізації навчання.

Діяльність людини завжди можна розглядати як певну послідовність дій і операцій, тобто вона може бути представлена у вигляді деякого алгоритму з початковими і кінцевими діями.

Для побудови алгоритму рішень тієї або іншої проблеми учні вчаться знаходити найбільш раціональний спосіб її розв'язання.

Метод евристичного навчання. Основною метою евристики є пошук і супровід способів і правил, за якими людина приходить до відкриття певних законів, закономірностей розв'язання проблем.

Метод дослідницького навчання. Якщо евристичне навчання розглядає способи підходу до розв'язання проблем, то дослідницький

метод - правила правдоподібних дійсних результатів, подальшу їх перевірку, відшукування меж їх застосування.

Найголовніше своє завдання на кожному уроці вважаю в тому, щоб активізувати пізнавальну діяльність учнів, підвищити їх пізнавальний інтерес до предметів, які я викладаю. Тому щоразу, обдумуючи урок, стараюсь спочатку розв'язати принципове завдання, як найдоцільніше організувати передачу нового матеріалу. Це може бути використання навчальної гри, повідомлення, евристична бесіда, відкриття, роздум, розв'язання проблеми, самостійна робота тощо. Намагаюсь перетворити кожен урок на урок спілкування, мислення, діалог з учнями, вирішення відповідних проблем.

З метою активізації пізнавального інтересу учнів, на кожному уроці застосовую в тій чи іншій мірі елементи інтерактивних технологій, що забезпечують розвиток тих здібностей і якостей учнів, які перебувають у стадії формування.

Як на мою думку, одним із важливих інтерактивних методів розвитку пізнавального інтересу учнів є гра. Процес навчання занурений у процес спілкування, активність учнів в багатьох випадках прирівнюється або навіть перевищує активність викладача. Саме гра дає змогу реалізувати всі функції навчання (навчальну, розвиваючу, виховну.) Під час гри формуються не тільки вміння і навички, а й позитивні стосунки між учнями і викладачем. Можна використовувати різні види ігор.

Так, пізнавальні ігри я практикую на уроках з технології приготування їжі з основами товарознавства, кулінарної характеристики страв, страв закарпатської кухні та ін., Пізнавальні ігри можуть бути включені у будь - який етап уроку.

Проте, найчастіше я застосовую їх під час узагальнення і систематизації знань учнів. Завдяки саме такій формі роботи учні можуть вдосконалити навички роботи в команді, мають змогу висловлювати свою думку і аргументувати її при відповіді, застосовувати знання в різноманітних ситуаціях. Такий інтерактивний метод дозволяє розвивати ерудицію та формувати інтерес учнів до теми і предмету взагалі.

На уроках спецдисциплін в групі з професії кухар, офіціант практикую також інтерактивний прийом як «робота в парах». Дану форму роботи я застосовую на етапі вивчення нового матеріалу, а також під час роботи з текстовим матеріалом. Як показує досвід, дана інтерактивна технологія ефективна на початкових етапах навчання учнів роботи у малих групах.

«Робота в парах» дає час подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише потім озвучити свої думки перед групою. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння вести дискусію й переконувати співрозмовника. Під час роботи в парах можна швидко виконувати справи, які за інших умов потребують великої витрати часу.

Різновидом загального групового обговорення є технологія "Мікрофон", яка надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Зокрема, такий метод я застосовую при перевірці домашнього завдання. Це дає можливість учням працювати над формою висловлення власних ідей, порівнювати їх з іншими, розвивати вміння говорити коротко й переконливо, активізує розумову діяльність і пізнавальний інтерес до даної теми.

На етапі вивчення нового матеріалу використовую різновид інтерактивного методу "Ланцюжок". Технологія його досить проста. Перше запитання ставить викладач. Потім перший учень відповідає на питання і пропонує запитання другому учню, другий відповідає та ставить питання третьому. Даний метод допомагає розвивати в учнів логічне мислення, розумові здібності, навчити їх сприймати інформацію, її оцінювати, аналізувати, відокремлювати головне, робити узагальнення. Завдяки цьому методу в учнів формується пізнавальний інтерес як до самої теми, так і до професії в цілому.

Цікавою є також інтерактивна технологія колективного обговорення, що використовується для вироблення кількох варіантів рішення конкретної проблеми. Спонукає учнів проявити уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки.

Метод "Мозковий штурм" використовувався мною в групі за професією кухар, офіціант при вивченні тем: «Технологічний процес обробки м'яса», «Технологія приготування котлетної маси», «Характеристика способів теплової обробки продуктів» на уроках з предмету «Технологія приготування їжі з основами товарознавства». На початку вивчення нової теми перед учнями ставиться проблемне запитання, на яке на протязі уроку вони висловлюють нові ідеї щодо пошуку відповіді на нього. Цей метод дозволяє розвивати творче мислення учнів та формувати пізнавальний інтерес.

Різновидом інтерактивних технологій є практичне застосування набутих знань (виконання лабораторно-практичних робіт). Це: прості форми нарізання овочів, відпрацювання методів і прийомів; механічна кулінарна обробка риби; технологія приготування страв з круп, бобових і макаронних виробів та ін. Виконання лабораторно-

практичних робіт є самостійним творчим процесом, який не тільки активізує навчальну діяльність учнів, а й пробуджує інтерес, розвиває здібності та навички, спонукає до творчого мислення. Даний вид роботи навчає учнів бути дослідниками, закріплює навички роботи, формує пізнавальний інтерес до предмету і професії.

В цій же групі для контролю набутих учнями знань, а також на етапі перевірки домашнього завдання застосовую різнорівневі тестові завдання. Цей інтерактивний прийом останнім часом став надзвичайно популярним та має велику кількість варіацій.

У педагогічній практиці використовують відкриті, закриті та оперативні тестові завдання. У відкритих завданнях учень сам записує коротку відповідь, у закритих він обирає відповідь з кількох запропонованих варіантів. Робота з відкритими тестами дає учням змогу виявити певну самостійність, однак вона вимагає багато часу.

Закриті тести різноманітніші. Одні з них вимагають від учнів лише пригадати вивчений матеріал, інші перевіряють його розуміння і навіть уміння розв'язувати задачі.

На кожному уроці можна використовувати тести оперативного контролю. Невеликі за розмірами (5-8 запитань), вони можуть здійснюватись у вигляді диктанту, у цьому випадку перелік відповідей на запитання записується на дошці (у закритому тесті). Цей метод дозволяє розвивати в учнів логічне мислення, самостійність, аналізувати дану інформацію. Завдяки цьому методу в учнів формується пізнавальний інтерес до предмету.

Застосування активних та інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку в учнів пізнавального інтересу до знань, тому доцільно

використовувати інтерактивні методи на кожному уроці, бо це створює позитивне ставлення учнів до предмету, збагачує їх знаннями, при цьому розвивається емоційний контакт між викладачем та учнем, розвивається творча діяльність учнів.

На сьогоднішній день інформаційні технології є дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності і творчого потенціалу учнів.

Різноманітний ілюстративний матеріал, мультимедійні та інтерактивні моделі піднімають процес теоретичного навчання на якісно новий рівень. Не можна скидати з рахунків і психологічний фактор: сучасному учневі набагато цікавіше сприймати інформацію саме в такій формі, ніж за допомогою застарілих схем і таблиць. При використанні мультимедійного проектора на уроці інформація є не статичною незвученою картинкою, а динамічними відео - і звукорядом, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу. З цією метою створено ряд презентацій: особливості обслуговування фуршетів, моя професійна кар'єра, креатив в ресторанному господарстві та торгівлі, різноманіття сервірування столу, функціональне харчування в сучасних умовах, підібрано відео фрагменти з різних тем, які при необхідності можна використовувати на уроках теоретичного навчання.

Технологія розвивального навчання забезпечує крім знань, умінь і навичок, способами самостійного опанування знань на уроках теоретичних дисциплін. Тільки тоді, як показує практика, ці знання допомагають розвитку здібностей у процесі здійснення самостійної пізнавальної діяльності, а також забезпечення емоційно-ціннісного ставлення до змісту і процесу освіти, формування гуманістичної спрямованості особистості.

Такий підхід культивує творче ставлення до діяльності, сприяє оволодінню засобами і способами мислення, розвиває уяву, увагу, пам'ять, волю, формує культуру спілкування учнів. Застосування розвиваючого навчання спрямовано на підготовку учнів до самоосвіти, самовизначення, саморозвитку.

Навчання учнів в ліцеї готує їх до праці в заздалегідь обраній ними сфері діяльності і тому, в першу чергу, повинно відповідати її специфіці. Головне у професійній освіті не обсяг засвоєної інформації, а вміння творчо її використовувати, знаходити, засвоювати і застосовувати в практичній діяльності. Недарма кажуть: «Творчість доступна будь-якій людині, якою би справою він не займався».

Сучасні уроки теоретичного навчання відрізняються від традиційних змістом, організаційно-методичною стороною, застосуванням технічних засобів навчання, активних методів навчання, рівнем активізації пізнавальної діяльності, темпом проходження матеріалу, високим рівнем мотивації навчальної діяльності.

Головне, що має відрізнити урок в умовах реформи від традиційності, - це його високий кінцевий результат, тобто засвоєння безпосередньо на уроці основного змісту, успішне вирішення завдань виховання і загального розвитку учнів. Велике практичне значення має виховання у процесі теоретичного навчання конкретно професійних важливих якостей, необхідних майбутнім молодим працівникам.

В процесі придбання учнями знань, умінь і навичок важливе місце займає їх пізнавальна активність та вміння викладача активно керувати нею. Для успішної педагогічної діяльності викладач повинен володіти

ефективними методами, методичними прийомами і засобами навчання. Велике значення має і якість підготовки до занять.

Готуючись до занять, проектую, "моделюю" свою діяльність і діяльність учнів. Стараюсь, щоб ця попередня модель була якомога ближча до реальності. Зрозуміло, що реальне проектування майбутнього навчально-виховного процесу вимагає глибокого знання теорії навчання і виховання, значного особистого досвіду практичної роботи, творчого аналізу досягнень передових педагогів.

З власного досвіду можу констатувати, що успішне викладання неможливе без стимулювання активності учнів в процесі навчання. Стимулювання виконує певне завдання – повернути увагу учнів до теми, пробудити в них допитливість, цікавість, пізнавальний інтерес. Одночасно необхідно розвивати в учнів почуття обов'язку і відповідальності, що активізують навчання. Важливо не тільки задовольнити потребу у вивченні теми на самому початку заняття, розкриваючи її значимість, незвичність, але й продумати прийоми стимулювання, які будуть використані в ході уроку і, особливо, в другій частині його, коли настає природне стомлення. При цьому необхідно застосовувати такі прийоми, що знімають напругу, перевантаження в учнів і викликають у них бажання активно засвоювати навчальний матеріал.

Постійним збудником механізму пізнання є інтерес. Інтерес – це мотив, що сприяє орієнтуванню в будь якій області, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності. Роль інтересів у процесах діяльності велика.

Пізнавальний інтерес формується і розвивається саме в діяльності.

Як показує практика, методи активізації пізнавальної діяльності озброюють учнів знаннями і навичками, сприяють вихованню у них

світогляду, моральних та естетичних якостей, розвивають їх пізнавальний інтерес, активність, самостійність, виявляють і реалізують потенційні можливості, залучають до пошукової і творчої діяльності. Тому так важливо, різними шляхами і методами розвивати і формувати пізнавальний інтерес учнів до конкретного предмету і до професії в цілому.